

15. Екскурс: Православна ерминеутика и историјско-критичка метода.

Николакопулос овим уводом заиста попуњује зјапећу празнину у фах-теолошкој књижевности на немачком говорном подручју, те је њена улога енормна у инкултурацији православног библијског, егзегетичког дискурса.

Можда би ово дело ваљало разумети као *work in progress* и по динамици концентричних кру-

гова, једног дана и специјални, „православни увод“ у Свето Писмо Новог Завета. И још као дезидеријум: тада бисмо аутору и издавачу веома радо саветовали да трећем издању прикључе и стандарде научних публикација: насушно потребни регистар појмова и личних имена, чиме би не само дидактичка, већ и општа оријентација при читању научних радова била омогућена.

Зоран Андрић

Peter Burke und Matthias Wolf, *Die Explosion des Wissens: Von der Encyclopédie bis Wikipedia (Sachbuch)*

Berlin Wagenbach, 2014
392 S. ; 24 cm
ISBN 978-3803136510

Питер Берк, *Експлозија знања. Од енциклопедије до Википедије*

У епоси Википедије знање је свуда и у сваки час доступно. Какве менталне последице то има за човека? Тим питањем се бави енглески историчар Питер Берк (рођен 1937. г.) у својој новој књизи – Peter Burke, *Die Explosion des Wissens. Von der Encyclopédie bis Wikipedia*, Verlag Klaus Wagenbach, Berlin 2014. – и долази до критичног закључка.

Излагање тече ефикасном реторичком структуром. Прва четири поглавља са ентузијазмом описују стадијуме метаисторијски мишљеног и идеално-типич-

ног обликовања знања: сакупљање, анализу, ширење и примену. Сакупљање налази свој најизраженији амблем у препуним утробама експедиционих бродова у 18. веку. Након сакупљања следи анализа, вредновање пронађеног. Берк нуди многе примере: Линеову класификацију, дешифровање линеарног-Б писма, палеонтолошку реконструкцију, доказе о фалсификату певања у Осијану, прецизна датирања путем геохронометрије. Акт сваког приписивања је израз потребе за рационалним поретком.

На свом путу кроз Латинску Америку (1799–1804) Александер фон Хумболт је носио око четрдесет инструмената за мерење, између осталог и један *Cyanometer*, апарат за мерење плаветнила неба.

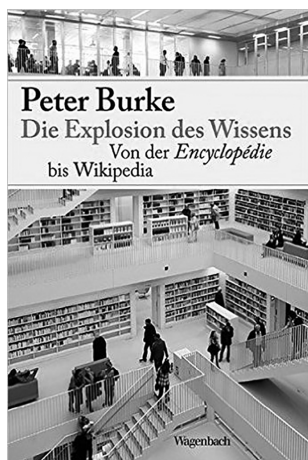
Након сабирања и класифицирања следи ширење: Берк се исцрпно посвећује различитим медијима преношења (трансфера) знања, те има, мимо класичних институција као што су музеји и књиге, још и форме усменог предања на уму. Разговори у кафанама, салонима или баровима су за пренос знања битни: разговори у оксфордским *Pubs* имају одлучујућу улогу у развоју британске антропологије 1930-тих година, у *Eagle* у Кембриџу је Francis Crick 1953. г. представио своју *DNA*-структуру, а Tim Berners-Lee је сковао појам *World Wide Web* 1990. г. у кафетерији Cern-а. Знање мора бити примењено да би постало канон. Толико знања није постојало, али да ли је при томе реч о знању у емфатичном смислу Хумболтовог васпитног идеала или Декартовог „*cogito ergo sum*“? Не, упозоравају скептици већ дуже време. Данашња акумулација знања је релативизовала поверљиву релацију простора и времена: ми у делићу секунде једним „кликом миша“ доспевамо до информација из најдубљих временских бездана. Какве то менталне консеквенце има, није довољно испитано, ако се занемари растући број такозваног *Burn-Out*-симптома. Наше безмерно знање је за-

право губитак знања, јер оно што је акумулирано на „експлозиван начин“, у бити је пука/обична информација. За Питера Берка ми пливамо, најдоцније од „дигиталне револуције“, у мору информација, али још не и у мору знања. Тај феномен је Бурк још 2000. г. описао у својој ранијој књизи – *Настајанак друштва знања* – о томе како је 250 година протекло од Гутенбергових покретних слова и Дидроове *Encyclopédie*.

Социјална историја у три димензије

Беркова проза припада традицији дивне англосаксонске наративне елеганције. Његов плурални, боље рећи универзални приступ теми је из птичије перспективе, компаративно и изнад националних граница и партикуларних интереса, дакле у целокупној шуми, не губећи из вида појединачна стабла, да се послужимо једном Хегеловом сликом. Беркова „шума“ је западни свет у ширем значењу. Како и на основу којих економско-политичко-војно-техничких интереса ће знање бити прикупљено, анализирано, систематизовано и обрађено? Како функционишу кроз знање генерисане и дефинисане инстанце? Како се збива губитак знања и његово уништење, анулација? Завршетак је „Социјална историја у три димензије“: географски, социолошки и хронолошки. „Промене, које су брзо почеле“, пише он,

„изискују врло дуго време да би до свакога доспеле.“ То не објашњава само извесно цик-цак кретање нашег знања, већ наговештава и трећи том: када, где и на који начин

нас дотиче шок сазнања пред чињеницом о тоталном губитку приватности кроз *Big Data*, *Big Money* и шпијунажу нашег знања?

Беркова историја почиње у временском периоду између 1750. и 1850. г., које он назва „другим временом открића“.

У вишеструким етапама су пионери, као што је Александер фон Хумболт, који су својим предколонијалним путовањима положили камен темељац акумулацији знања. На копну и мору је сабирано, мерено и картографисано, а када се чинило да је природа била исцрпљена, објект испитивања је постао човек. Попис становништва и статистички прорачуни су положили путању ономе што ће доцније бити названо социологијом. Берк то приповеда веома сликовито уз многе анегдоте.

У истој мери су нарасле и могућности за акумулацију целокупног знања благодарећи техничким проналасцима као што је фотографија и снимање тона. Ширење

знања је досегло свој зенит. У истој мери у којој се сваке секунде нешто ново објављује, класично знање пропада као жртва убрзаног и безграничног интернета.

Овај развој разматра Берк у једном вртоглавом прегледу дисциплина и епоха. Тако стоје напоредо Хумболт и Linné, велики класификатор у биологији, Фројд напоредо са Фукоом и његовом теоријом дискурса, Агата Кристи напоредо са Артуром Конаном Дојлом.

Да ли нам је за ограничење сабирања и акумулације, један „*No-Spy*-уговор“ неопходан или је потребно да се договоримо о јасним правилима о поступању са информацијама? За угрожено традиционално тржиште књиге Берк види решење у постојаној коегзистенцији штампане и електронске књиге. Како ће ићи даље, након што је наше знање експлодирало, и притисак таласа експлозије почео да јењава? Ми живимо у „друштву информација“, вели Берк „у коме ће свакодневица бити прожета новим формама знања“. Тиме он мисли на *smartphone*, *WhatsApp*, *Twitter* као и новости путем *Push-up*.

Знање никада није било приступачније, шире распрострањено и у тој мери диференцирано, но што је то данас случај. Сходно једној процени *Washington Post(a)*, свакога дана на интернету бива придодато више од седам милиона страница. Перманентно пише и допуњује непрегледна маса „грађана научника“ прилоге у Википедији, *Google-Bo-*

oks пројекат има све више књига на својим виртуелним полицама и држи 24 сата двери своје читаонице отвореним за интернет-заједницу.

Ко моћ знања мери бројем књига, мора бити пренеражен: око 1800.године Универзитетска библиотека у Гетингену у Немачкој је бројала око 200 000 примерака књига и важила за једну од највећих на свету. Данас *Library of Congress* броји око 30 милиона књига. Ко у безмерној ширини информација тражи ослонац и оријентацију, тај може остати несрећан јер се излаже опасности да поклекне под теретом информација.

Све јасније се осећа чежња за великом синтезом, за једним прегледним сижеом свега сазнања. Не само напредак, већ избор, обликовање и конзервација су следећи кораци. Нова књига истори-

чара културе Питера Берка није таква синтеза. Она није стена која би била избављење у мору података. Али она је за мелем за психу информацијама преоптерећених савременика: у њој су описани путеви продукције знања, његове обраде/припреме и његове трансформације. Она упућује и на генеалогiju и нужност материје којој апстрактни свет података стоји као супротност. Питер Беркова књига је типичан продукт једног „Armchair Historian“ (титула непреводива на српски која подразумева оно што би се могло историчарем идеја назвати). Ми бисмо радо додали, бриљантним историчарем идеја, чију би књигу ваљало што пре превести, како би она што пре нашла пут до српског читаоца.

Зоран Андрић

Anselm Grün und Michael Grün, *Zwei Seiten einer Medaille. Gott und die Quantenphysik*

Vier-Türme-Verlag 2015

128 S. ; 19 cm

ISBN 978-3896809544

Бог и квантна физика

Дуго су религија и физика били сасвим два раздвојена света, у којима је класична физика догматски арогантно држала да познаје све сфере појавног. У међувремену су се открића у области астрономије, благодарјећи

теорији релативитета и квантној физици, тријумфално пробила до сазнања да изван перцептивне (опажајне) физичке реалности, егзистира нешто више. Та факта из света физике бивају допуњавана теолошким рефлексјама